

ποὺ τὸ παρῶσταν τὰ λουλούδια—ἀγγέλοι τοῦ γήι-
νου κόσμου—κι ἀντίκεινται, στήν κόγχη, ἡ εἰκόνα
τοῦ ζωντανοῦ Μπέμπη δρεθώνονταν κ' ἐκείνη στε-
φανωμένη ἀπὸ λουλούδια. Κ' εἶταν ἡ εἰκόνα τοῦ ζων-
τανοῦ παιδιοῦ ἕνα τραποφυλλένιο ὄνειρο περασμένης
εὐτυχίας κ' εἶταν ἡ εἰκόνα τοῦ κοιμισμένου παιδιοῦ
μὴ λευκὴ ὀπτασίς, σὰν πλογιασμένο πᾶνον στὰ λου-
λούδια κορώνα τῶν λουλουδιῶν ἐκεῖνο—ἕνα φεγγό-
βολο κρῖνο. Καὶ ἦρθε ὁ ἥλιος νὰν τὸ φιλήσει.

Λέγε, πὼς ὅταν ἥλιον ἀχιίδα φωτίζει παιδάκι
ποὺ γεννιέται—καὶ μεγάλο θὰ γίνει. Καὶ τὸ δικό
μας τὸ παιδάκι, τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσε σ' ἕναν ἄλλο
κόσμο, στὸ παράθυρο, πᾶνον ἀπὸ τὸ κεφάλι του,
ἦρθε καὶ στάθηκε ὁ ἥλιος καὶ τοῦστεῖλε τὴν πιὸ
χρυσή του ἀχιίδα—νὰν τὸ φιλήσει; νὰν τὸ στεφα-
νώσει;...νὰν τὸ πάρει!

Ὅχι· ὁ Χάρος δὲ σὲ πῆρε·

Σὲ μὴν ὥρα ἐρωτική

Σ' ἄρπαξεν ἐσένα ὁ ἥλιος,

Διόκαλο παιδί!..

*

Μὲ τὴν ἀνοιξὴ ἦρθε, μὲ τὴν ἀνοιξὴ ἔφυγε, πᾶνον
στὴν ἀνοιξὴ τῆς ζωούλας του. Μάη γεννήθηκε, Μάρτη
πέθανε. Τὴ μέρα ποὺ ἕνας ἄγγελος κατέβηκε ἀπὸ
τὸν οὐρανὸ στὴ γῆς, ἕνας ἄλλος ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ γῆς
στὸν οὐρανό. Καὶ τί ὥραία σύμπτωση! Ὁ ποιητὴς
ὁ Νοβάλης, ὁ ἀγγελικώτερος ποιητής, Μάη γεννή-
θηκε, Μάρτη πέθανε, τὴν ἴδια μέρα, τοῦ Βαγγελι-
σμοῦ. Πλάι στὸν ποιητὴ τὸ παιδί—τὰ δυὸ λουλούδια
ποὺ ὁμορφαίνουν τὴ γῆς. Ἐκεῖνος γριωνίας ἕνα
κομάτι πᾶνον στὸ πιάνο τοῦ ἀδερφοῦ του—τὸ παι-
δάκι μας τραγουδώντας τὸ «Ὁνειρεμένο βάλς»

γλυκόγυρε στοῦ θάνατου τὸν κόρφο
κι ἀποκοιμήθη.

Πάτρα, Πρωτομαγιά τοῦ 1910.

ΜΥΡΙΕΛΛΑ-ΜΟΙΡΙΤΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

ΤΗΣ “ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ,”

ΜΑΗΣ 1910

«Υποτάξον πρώτα στὴ
γλῶσσα τοῦ λαοῦ καὶ ἂν
εἶσαι ἀρκετός, κυρίεψέ την!»

ΣΟΛΩΜΟΣ

«Νὰ πολεμᾷ κανεὶς γιὰ
τὴν πατρίδα του ἢ γιὰ τὴν
ἐθνική τὴ γλῶσσα ἕνας εἶ-
ναι ὁ ἀγώνας. Πάντα ἀμύ-
νεται περὶ πάτρης».

ΨΥΧΑΡΗΣ

Τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικὸ ἐνδιαφέρει ὅλους τοὺς
Ἕλληνες, γιατί δὲν εἶναι ζήτημα φιλολογικὸ κ'
ἐπιστημονικὸ μονάχα, οὐδὲ ζήτημα γιὰ τὸ ἂν κα-
νεὶς συμπαθεῖ τὴ δημοτικὴ ἢ τὴν καθαρεύουσα· τὸ
ζήτημα εἶναι τοῦτο: ποιά ἀπ' τὴς δυὸ γλώσσας (ἀ-
διάφορο ἂν εἶναι πλούσια ἢ φτωχή, εὐχάριστη ἢ
δυσάρεστη κλπ.) εἶναι ὠφέλιμη καὶ ἀναγκαῖα στὸ
ἔθνος· δηλ. εἶναι ζήτημα πρακτικῆς, ζήτημα ἐκπαι-
δευτικὸ, κοινωνικὸ κ' ἐθνικόν.

Θὰ τὸ ἐξετάσουμε λοιπὸν μέσα στὸ σχολεῖο,
γιατὶ «τὸ σχολεῖο εἶναι ἡ ρίζα κάθε καλοῦ καὶ κάθε
κακοῦ. Στὰ χέρια τοῦ Δασκάλου βρίσκεται τὸ
μέλλον τῆς φυλῆς» (Ἀπολογία τοῦ Συλλόγου «Σο-
λωμός» τῆς Κρήτης).

Δὲν ὑπάρχει κανένας ποὺ νὰ μὴ νομίζῃ ἀναγ-
καῖα κάποια ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση.

Ὅλοι συμφωνοῦν πὼς κυριώτερη αἰτία τῆς κα-
κῆς ἀρρώστιας τοῦ ἔθνους, ποὺ τοῦ λείπουν οἱ χα-
ραχτήρες, εἶναι ἡ ἑλλειψὶς ἐλληνικῆς ἀνατροφῆς καὶ
τὸ ἐλαττωματικὸ ἐκπαιδευτικὸ μας σύστημα.

Μὰ ὑπάρχουν δυὸ ἀντίθετες γνώμες· μερικοὶ λέν
πὼς μεγάλη βλάβη στὴν ἐκπαιδευτικὴ φέρνει ἡ κακὴ
ἐκπαιδευτικὴ μέθοδος καὶ ἡ διγλωσσία· ἄλλοι λέν
πὼς δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση ἡ γλῶσσα μὲ τὴν ἐκπαι-
δευτικὴ, πὼς οἱ δασκάλοι εἶναι πρόστυχοι κι ἀμόρφωτοι
καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ τους μέθοδος κακὴ καὶ γι' αὐτὸ
εἶναι κατὰ τρεπτικὴ ἡ ἐκπαιδευτικὴ· λοιπὸν, συμπε-
ραίνουν, ὅς ἀλλαχτοῦν οἱ δάσκαλοι καὶ τὰ συστή-

ματὰ τους καὶ εἶναι ἀδιάφορο ποιά γλῶσσα μετα-
χειρίζεται κανεὶς γιὰ νὰ διδάξῃ.

Οἱ δημοτικιστὲς συμφωνοῦν μὲ τοὺς πρώτους
καὶ ἀποκρίνονται στοὺς δευτέρους πὼς δὲν εἶναι ἀ-
διάφορο ποιά γλῶσσα μεταχειρίζεται κανεὶς ὅργανο
διδασκαλίας· οἱ γλῶσσες εἶναι ὅργανα, μὰ ὑπάρχουν
γλῶσσες ζωντανές καὶ γλῶσσες πεθαμένες, γλῶσσες
φυσικὲς καὶ γλῶσσες τεχνητές, φτιασμένες, ὅργανα
καλὰ καὶ ὅργανα ἀχρηστὰ ἢ βλαβερά.

Α'. Μὴ ζωντανὴ γλῶσσα βλάπτει
ὡς ὅργανο διδασκαλίας

1. Γιατί χάνεται γι' αὐτὴν καιρὸς πολὺτιμος κα-
κόπος ἀμέτρητος.

«Τὸ παιδί ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον (Φωτιάδης),
μὲ κάποια δύναμις· δύναμις διανοητικὴ καὶ δύνα-
μις κινητικὴ. Ἡ δύναμις τοῦ ἡ διανοητικὴ ὑπερ-
τερεῖ τὴν λεκτικὴν του ἰκανότητα, τὴν φραστικὴν
τὴν, ὅπως ἡ δύναμις τοῦ ἡ κινητικὴ ὑπερτερεῖ τὴν
κινητικὴν του ἰκανότητα.

«Ἐνὸς τοῦ παιδὸς μεγαλώνει ἡ δύναμις αὐτε-
νεργεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς δράσεις καὶ εἰς ἰκα-
νότητας διαφόρων εἰδῶν.

«Ἐρχεται τὸ παιδί εἰς τὸ σχολεῖον εἰς τὰ 6
ἢ 7 χρόνια. Ἐρχεται ἐκεῖ δίχως νοῦν, ἢ μὲ ἄδειον
νοῦν; πρόκειται τὸ σχολεῖον νὰ τοῦ δώσῃ νοῦν ἢ
νὰ τοῦ τὸν παραγεμίσῃ;

«Ἐὰν ἐξετάσωμεν τοῦ παιδιοῦ τὴν ἀποθήκην
θὰ εὕρωμεν διπλὴν προμήθειαν. Εἰκόνας, ἰδῶν-
ματα, παραστάσεις, ιδέας, ἐννοίας, γνώσεις, πράγ-
ματα δηλαδὴ νοερά. Θὰ εὕρωμεν καὶ ἐνὸς ἄλλου
ὕλικου προμήθειαν, λέξεις δηλαδὴ, εἰς τὰς ὁποίας
μέσα ἐνσαρκώνει καὶ παρουσιάζει ἐκεῖνο τὸ νοερὸν
ὕλικόν.

«Ἐὰν ἐξετάσωμεν δυναμικῶς τὸ παιδί, εὐρί-
σκωμεν δύναμιν νὰ δημιουργῇ νοήματα, βλέπωμεν
δύναμιν ποὺ ἐκφράζει ὅσα συμβαίνουν μέσα εἰς τὸν
νοῦν του.

πρώτη καὶ ὑψίστη ἀρετὴ τῶν σοφῶν.

Τὸ γινώσκον λοιπὸν τοῦ Μορέας εἶτνε ἡ ἀ-
ρετὴ του αὐτὴ, ἡ ὁποία ἔμενε χαρακτηριστικὴ γι'
αὐτὸν ἕως τὴν τελευταία του ὥρα.

Ὁ Γουστάβος ποὺ τὸν περιποιούνταν καὶ ὁ
σοφὸς ποὺ τὸν ἐπεσκέπτετο καὶ ὁ ποιητὴς ποὺ τὸν
παράσταν ἀφοσιωμένος γι' αὐτόν, ἦταν τὸ ἴδιον
στὴν καθημερινὴ ζωὴ, οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ὁποίους
ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐγενὴς καὶ ἀπλός.

Ἔτσι τραυματίζοντες καὶ ὑπερέτες ὑψώνονταν
ὅσο ἦταν δυνατό μαζί του, μετεμορφώνονταν ὑστερὰ
ἀπὸ μὴ συνομιλία μ' αὐτόν, ἀλλάζαν ιδέες, σκέψεις,
χαραχτήρα.

Εἶμαι βέβαιος πὼς ἂν σήμερὰ κάμῃ κανεὶς μὴ
βίζιτα στὴν Ἑλληνικὴν τῶν Ρόδων θὰ παρατηρήσῃ
ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ γινώσκον καὶ τελειώνοντας στὸν
τελευταῖον ὑπερέτη, τὴ διαφορά ποὺ θέλω νὰ ση-
μειώσω, καὶ ποὺ θὰ ἔγινε καὶ σ' αὐτοὺς βέβαια,
ὑστερὰ ἀπὸ εἰκοσάήμερον συγχρωτισμὸ μὲ Ἐκεῖνον.

ΟΡΓΗ ΘΕΟΓ

Ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τῆς ὁργῆς τοῦ Ἀπόλλωνος
εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ ὅ,τι ἕως τώρα παρα-

στάθηκε.

Τῆς ἔδωσαν ἕνα ὄρος τῆς φράσης αὐτῆς ὑπερ-
ποιητικόν.

Κ' ἐπειδὴ ὁ Μορέας ἀποτροπιάζονταν τὴν
ὑπερποίηση, θέλω νὰ διηγηθῶ πὼς εἰπώθηκε ἡ
φράση αὐτὴ στοὺς γατροὺς Sicard, Pelisse καὶ
Hercouët, παρόντος ἐμοῦ, τοῦ ποιητῆ de la
Tailhède καὶ τοῦ στενοῦ τοῦ φίλου Durand.

Ἦστε ἀπὸ μὴν ἐξέταση ποὺ τοῦ ἔκαμαν οἱ
τρὲς δόχτορες, ὁ Sicard τοῦ εἶπε:

— Πρέπει νὰ ξέρῃς, ἀγαπητέ μου, πὼς ὅσο
περισσότερο κατορθώνεις νὰ μένης ἡτυχὸς καὶ σω-
πηλός, τόσο εὐκολώτερα θ' ἀναρρώσῃς.

Οἱ κουβέντες καὶ οἱ συζητήσεις καὶ οἱ πολλὲς
βιζιτες ἀκόμα σὲ ἐξιτάρουν, σὲ ἀνησυχοῦν καὶ σὲ
ἀναγκάζουν νὰ ἐξοδεύῃς δυνάμεις ποὺ εἶναι τώρα σὲ
σένα μισὲς ἀπὸ ὅ,τι προτῆτερα.

Ἀπὸ σήμερὰ λοιπὸν δὲν μπορεῖς παρὰ νὰ βλέ-
πῃς ὁρισμένα πρόσωπα καὶ ν' ἀκούς μόνο χωρὶς ν'
ἀπαντᾷς.

Αὐτὸ γράφτηκε καὶ στὴν πόρτα σας ἀπ' ἐξω,
ὥστε νὰ μὴν ἔχετε ἀνάγκη ἐσεῖς νὰ τὸ ὑπενθυμί-
ζετε στοὺς ἐπισκέπτες σας.

Ὁ Μορέας ἀπάντησε:

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΟΡΕΑΣ*

Κατὰ τὴν παράδοση τῶν βορείων λαῶν, ὁ Ὀδί-
νος κατοικοῦσε σὲ μὴ καλὴ ψαράδων καὶ διόρ-
θωνε ἕνα καράβι.

Ὁ Χάρις, κατὰ τὴς Ἰνδικῆς παραδόσεις, ζῇ σὰ
χωρὶς μεταξὺ χωρὶκῶν, καὶ κατὰ τοὺς μύθους
τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀπόλλωνας παρουσιάζεται στοὺς
ποιμένες τοῦ Ἀδμήτου καὶ ὁ Δίας εὐχαριστεῖται
νὰ ζῇ τὴ ζωὴ τῶν φτωχῶν Αἰθιοπῶν.

Καὶ στὴν ἱστορία βλέπομεν ἐπίσης τὸ Χριστὸ
νὰ γεννιέται μέσα σ' ἕνα ἀχούρι καὶ νὰ παίρνῃ ὡς
συντρόφους τοῦ δώδεκα ψαράδες.

Στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἡ

*) Ἡ ἀρχὴ τὸν ἀρ. 391.

«Τὴν μονάδα λοιπὸν αὐτὴν, τὸν παιδικὸν νοῦν δηλαδή, τὸν εὐρίσκοντες σχηματισμένον καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὀφείας. Εὐρίσκοντες δηλ. ἕνα ὕλικόν καταργασμένον καὶ μορφωμένον ἀπὸ μίαν δύναμιν, πρὸς μίαν διεύθυνσιν, μὲ κάποιαν φράσιν.

«Εἶναι αὐτὴ ἡ δύναμις, αὐτὰ τὰ ἀποκτήματα τυχαῖα, ἀδιάφορα πράγματα; μπορεῖ τὸ σχολεῖον, ἂν θέλει, νὰ τάντικαταστήτῃ μὲ κάτι ἄλλο τῆς ὁρέξεώς του, τῆς προτιμήσεώς του;

«Ἀδύνατον! Τὸ σχολεῖον θὰ πλουτίσει τὸ ὕλικόν, θὰ ἐνισχύσει τὴν αὐτενέργειαν. Ν' ἀντικαταστήσῃ, ὅχι δὲν μπορεῖ!»

Κι ὅμως τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἄλλο σκοπὸν δὲν ἔχει παρὰ τὸ πῶς νάντικαταστήσῃ τὸ ὕλικόν τοῦτο, νάλλαξῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ παιδικοῦ μυαλοῦ, νὰ τοῦ κόψῃ τὴν φέρα γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλην.

Τὸ σχολεῖον μας μεταχειρίζεται ὄργανον διδασκαλίας γλώσσα ὅχι ζωντανή οὔτε φυσική, τὴν καθαρεύουσα, καὶ ὅχι τὴν γλώσσα πού γινώσκει πᾶς τὸ παιδί ἀπὸ τὸ σπῖτι τοῦ ἀσυνείδητου καὶ πρᾶχτικὰ μὲ ὅλους τοὺς γραμματικούς καὶ συνταχτικούς κανόνες τῆς.

Ὡστε ἀντὶ τὸ παιδί στὸ σχολεῖον μας νάρχισι ἀμέσως, μόλις μάθῃ νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ, νὰ πλουτίσῃ καὶ δυναμὸν τὴν αὐτενέργειαν, πρέπει πρῶτα νὰ μάθῃ μίαν καινούργια γλώσσα, νὰ μάθῃ τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας, τὴν καθαρεύουσα.

Τὴν καθαρεύουσα τὸ παιδί δὲν τὴ γινώσκει οὔτε πρᾶχτικὰ οὔτε θεωρητικὰ, δηλαδή πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὴ νοιώθῃ, νὰ τὴ μιλήσῃ, νὰ τὴ διαβάξῃ καὶ νὰ τὴ γράφῃ· πρέπει δηλαδή νὰ κάμῃ τουλάχιστον δεκαπλάσιον κόπον καὶ νὰ δώσῃ τουλάχιστον δεκαπλάσιον καιρὸ γιὰ νὰ μάθῃ τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας, παρὰ ὅτι θὰ ξόδευε ἂν ὄργανον ἦσαν ἡ φυσικὴ καὶ ζωντανὴ γλώσσα πού εἶναι πρᾶχτικὰ γνωστή του ἀπὸ τὸ σπῖτι.

Τὸ παιδί γινώσκει ἀπὸ τὴ μητέρα του αὐτὴ τὴ γραμματικὴ καὶ αὐτὴ τὴ σύνταξιν: «μητέρα-μητέρας, νερό-νεροῦ, κάθουμι στὴν Ἀθήνα, ἐβγήκα περίπατο.»

Στὸ σχολεῖον δὲ μαθαίνει νὰ τὰ βλέπῃ αὐτὰ γραμμένα καὶ νὰ τὰ γράφῃ καὶ νὰ ξεχωρίσῃ θεωρητικὰ καὶ ὀνομαστὰ τοὺς κανόνες τοὺς, παρὰ μαθαίνει νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ γιὰ τὶς ἴδιες γνωστές του ἐννοίας «μήτηρ-μητρός, ὕδωρ ὕδατος, κατοικῶ ἐν Ἀθήναις, ἐξήλθον εἰς περίπατον μετὰ τῆς μητρός μου» δηλαδή καινούργια γλώσσα, μὲ ἄλλους

γραμματικούς καὶ συνταχτικούς κανόνες καὶ συχνὰ μὲ διαφορετικὴν προφορὰ ἀπὸ τῆς γνωστῆς τοῦ γλωσσας π. χ. εὐσπλαγχνία, οἱ φθόγγοι φσπλ καὶ γχν πούποτε δὲν ὑπάρχουνε στὴ ζωντανὴ καὶ κοπιᾷ πολὺ τὸ παιδί ὥσπου νὰ τοὺς προφέρῃ.

Ἐκναμχθαίνει λοιπὸν εἰς τὸ σχολεῖον χωρὶς καμμίαν ἀνάγκη τὶς ἐννοίας πού εἴχερε ἀπὸ τὸ σπῖτι μὲ ὀνομαστικὰ διαφορετικὰ (νερό ὕδωρ) μὲ διαφορετικὴν γραμματικὴν (μητέρα-μητέρας, μήτηρ-μητρός) μὲ διαφορετικὴν σύνταξιν (στὴν Ἀθήνα, ἐν Ἀθήναις) δηλ. τὸ σχολεῖον εὐθὺς πού πατήσῃ τὸ παιδί τὸ κατώφλι τοῦ πολεμᾶ νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸ ὕλικόν πού κατέχει (κ' ἐπομένως τὴν αὐτενέργειάν του) καὶ σ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ κταγίνεται 2 ὥρες κάθε μέρα ἐπὶ 11 χρόνια.

Εἶναι φανερό πόσος καιρὸς χάνεται γιὰ ἕνα ἀφροστο σκοπὸν, ἐνῶ μπορούσε ὁ καιρὸς αὐτός νὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τοὺς κυριώτερους σκοποὺς τοῦ σχολείου.

Βασανίζεται τὸ παιδί, κουράζεται, ὑποφέρει, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐργάζεται μ' εὐχαρίστησιν, χωρὶς νὰ κουράζεται καὶ μὲ ἀγάπην γιὰ ὅ,τι μαθαίνει. Καὶ ποῖο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα;

Ἀλλάξτε τάχα τὸ ὕλικόν πού εἶχε πᾶς μαζεμένο στὸ μυκλὸ του ἀπὸ πρῖν;

Ὅχι! γιὰ τὴ ζωντανὴ ἡ γλώσσα ἐξακολουθεῖ νὰ ξετροπὸνῃ, νὰ ξεφουτρὸνῃ κατὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν παίζῃ, ὅταν συλλογιζέται, ὅταν χαίρεται, ὅταν λυπᾶται, ὅταν συζητῇ, ὅταν ἐκφράζει τὸν ἑρωτὰ του, ὅταν κάθεται νὰ φάῃ, ὅταν τραγουδῇ κλπ. κλπ. καὶ ἀδιάκοπα πλημμυρίζει ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ζωῆς, ὅπου, κατὰ τὸ σχολεῖον, ἔπρεπε νὰ κυριαρχῇ ἡ καθαρεύουσα.

Ποῖος ἀπόφοιτος τοῦ δημοτικοῦ ἢ τοῦ ἐλληνικοῦ ἢ τοῦ γυμνασίου μπορεῖ νὰ γράψῃ ἕνα ἀπλούστατον γράμμα στὴν καθαρεύουσα χωρὶς ὀρθογραφικὰ γραμματικὰ καὶ συνταχτικὰ λάθη καὶ πρὸ πάντων χωρὶς νὰ κάμῃ παρὰχώρητες στὴ δημοτικὴ; Γιατί καὶ κείνος πού γράφῃ τὴν καθαρεύουσα τὴ «μολύνει» μὲ ζωντανὰ στοιχεῖα.

Τὸ σχολεῖον οὔτε κἀν τὴν καθαρεύουσα (τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας) δὲν καταφέρνει νὰ τὴ διδάξῃ ὅπως τὴ θέλει.

Πόσο λιγώτερον λοιπὸν καταφέρνει νὰ διδάξῃ τὶς ἀναγκαῖες γνώσεις καὶ νὰ μορφώσῃ τὸν ἄνθρωπον (νὰ πραγματοποιήσῃ δηλ. τὸν ἀληθινὸν προορισμὸν του!)

Λοιπὸν γιὰ νὰ νοιώσῃ τὸ παιδί καὶ νὰ μάθῃ ὅ,τιδήποτε, ὁ δάσκαλος ἀναγκάζεται νὰ κἀν παραχώρησεις στὴ ζωντανὴ τὴ γλώσσῃ καὶ νὰ μεταφράζῃ σ' αὐτὴ τὶς ἐννοίας ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα· ὥστε οὐδὲ ὁ δάσκαλος διδάσκει ἀδιάκοπα μὲ τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας πού παραδέχτηκε.

Ὡς τόσο ἐπιμένει νὰ διδάσκῃ στὸ παιδί τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας· τὶς γνώσεις πού πρόκειται νὰ τοῦ διδάξῃ καὶ αὐτὲς τὶς μεταχειρίζεται γιὰ νὰ τοῦ μάθῃ τὴν καθαρεύουσα· δὲν τοῦ φτάνουν δυὸ ὥρες Ἑλληνικὰ τὴν ἡμέραν· τοῦ ἀρχαίου συγγραφέως, τὴν ἱστορίαν, τὰ μαθηματικὰ, τὴ φυσικὴ κλπ. ὅλα τὰ μεταχειρίζεται γιὰ τὸ σκοπὸν νὰ μάθῃ τὸ παιδί τὴν καθαρεύουσα.

Δηλαδή τὸ σχολεῖον μας τὸ σκοπὸν τὸν κάνει ὄργανον καὶ τὸ ὄργανον σκοπὸν!

Τὸν ἀληθινὸν σκοπὸν τὸν ἀφήνει παραμελημένον γιὰ τὸ ὄργανον!

Καὶ τίποτε ἄλλο δὲν κερδίζει τὸ παιδί μὲ τὸ νὰ χάνῃ τόσον καιρὸ καὶ τόσον κόπον γιὰ γραμματικὰς, συνταχτικὰς, θέματα κλπ. παρὰ τὸ νὰ μισομάθῃ μόνο τὴν καθαρεύουσα.

Μήπως θησχυρίζεαι γνώστες πού θὰ τοῦ χρησιμεύουνε στὴν καθημερινὴν ζωὴν του; μήπως ἀγάπητε τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἀποκομίζετε τουλάχιστον κάπιο ἡθικὸ καλλιτεχνικὸν κέρδος;

Μὰ πότε διάβασε εἴτε μέσα στὸ σχολεῖον εἴτε ἀφοῦ βγήκε π. χ. τὸν Ὀμηρὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος; πότε ἔμαθε νὰ ξεχωρίσῃ τὶς ὁμορφίαις του;

Ὅχι! μόνο δὲν ἔμαθε στὸ σχολεῖον νάχαπα τὰ βιβλία καὶ τὴ μελέτην παρὰ ἔμαθε νὰ τὰ μισῇ. Ἄν θυμηθῇ ποτὲ κανένας στίχο τοῦ Ὀμήρου τὸν θυμᾶται μόνο γιὰ τὰ βήσανα πού τραβᾷ ἀναλύοντάς τον γραμματικὰ καὶ συνταχτικὰ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κέρδος!

2. Γιατί εἶναι ἐμπόδιο στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ σχολεῖον δὲν ἔχει προορισμὸν νὰ κἀν τὰ παιδιὰ ἐνὸς ἔθνους σοφοὺς οὔτε ἀπογόνους τῶν προγόνων, παρὰ νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους δηλαδή ὅχι ζῶα.

Ἡ μόνη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπον καὶ στὸ ζῶον εἶναι ὁ λόγος· ὅσο πῶς εὐκόλως καὶ καθαρὰ ἐκφράζει ὁ ἄνθρωπος τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ νοήματά του τόσο ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ ζῶον.

Λοιπὸν τὸ σχολεῖον προορισμὸς ἔχει ἓν νὰ ἀνα-

— Λοιπὸν μὲ ἀπομακρύνετε ἀπὸ τοὺς φίλους μου, μ' ἐμποδίζετε νὰ τοὺς βλέπω, νὰ τοὺς μιλῶ; Ἄλλ' ἂν αὐτὸ συμβῇ, θὰ κινυνέψω νὰ χάσω καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπερείας, γιὰ τὴν θὰ μιλῶ σ' αὐτοὺς διαρκῶς, καὶ τότε θὰ μείνω μιλῶντας μὲ τὸν ἐκυτό μου.

— Μὰ, mon vieux, πῶς θὰ γίνετε τότε καλά; εἶπε ὁ Sicard.

— Ἀπὸ τί καλά; ἀπάντησεν ὁ Moréas.

— Ἀπὸ τὴν ἀρρώστια σας.

— Μὰ γιὰ νὰ γίνω καλά ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρρώστια πρέπει νὰ πεθάνω. Δὲν τὸ ἐννοεῖτε; Αὐτὴ δὲν εἶναι ἀρρώστια πού γίνεται καλά.

— Μὰ τί εἶναι τότε; ἐρωτᾷ ὁ Sicard.

— Εἶναι...δὲν ξέρω τί εἶναι· εἶναι ὀργὴ Ἀπόλλωνος, εἶπε γελῶντας.

Ὁ Sicard χαμογέλασε καὶ μαζί του ὅλοι οἱ ἄλλοι, γιὰ τρεῖς, νοσοκόμοι καὶ φίλοι.

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΛΑΜΑΣ

Τέσσερες ἡμέρες πρὸ τοῦ θανάτου του, ἕνα μεσημέρι ἐνῶ καθόμουνον κοντὰ του, ἔξαφνα μ' ἐρώτησε:

— Ἐγράψατε αὐτὲς τὶς ἡμέρες κανένα ποίημα;

Τοῦ εἶπα ὅχι, κ' ἐξακολούθησα νὰ διαβάζω ἕνα βιβλίον πού κρατοῦσα.

— Ὁ κύριος Παπαντωνίου τί γίνεται; ἤρθε νὰ ρωτήσῃ τί κάνω;

— Ὁ κύριος Παπαντωνίου, τοῦ ἀπάντησα, εἶναι ἀρρωστος στὴν ἐξοχή.

— Ὅχι δά! ἀρρωστος; Δὲν πιστεύω σπουδαῖα πράγματα.

— Μάλλον κουρασμένος, τοῦ εἶπα, καὶ εἶναι πηγαμένος ἐκεῖ γιὰ νὰ ξεσκάσῃ λίγες μέρες.

— Εἶρεῖς, τὸν ἐχτιμῶ πολὺ.

— Καὶ ὁ νέος Παλαμᾶς εἶναι στὴν Ἀγγλίαν;

— Ἐπρόσθεσε σὲ λίγο:

— Εἶναι ποιητής, δὲν εἶναι ἔτσι; Μοῦ μετᾶφρασε μὴ Stance θαυμάσια. Τοῦ τὸ εἶπα καὶ τοῦ ἰδίου τὸ καλοκαίρι. Εἶναι, νέος μὲ πολὺ πνεῦμα καὶ ἀνατροφὴ. Δὲ βλάβει καθόλου πού ἀνακατεῦτηκε στὸ ἐμπόριο.

Τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἐμπῆκε μέσα ὁ ποιητής Reynaud. Ἐπανάλαβε καὶ σὲ κείνον τὰ περὶ Παλαμᾶ, λέγοντάς του πῶς εἶναι γιὸς ποιητῆ καὶ τονίζοντας τὴ φράσιν:

— Μετᾶφρασε μὴ Stance θαυμάσια.

Ὁ φίλος μου Παπαντωνίου καὶ ὁ ἀγαπητός μου νέος Παλαμᾶς ἔς κρατήσουν γιὰ κληρονομίαν στὴ μνήμην τοὺς ὅτι ἀναφέρθηκαν μὲ τόση συμπάθεια καὶ ἀγάπην ἀπὸ τὸ μεγάλο ποιητὴ στὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου του.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Ἐνα πρῶτον ὁ Durand ἔφερε ἕνα γράμμα ἀνοιγμένο. Ἐκάλυψε καὶ τὸ διάβασε τοῦ Moréas.

Ἐφάνηκε σταλμένο ἀπὸ μὴ κυρία πού τοῦ ἔστειλε μαζί μ' αὐτὸ μὴ μεντάγια ἐνός, δὲ θυμῶμαι τίνος ἀγίου.

Ὁ Moréas ἄκουγε τὶς εὐχὲς τῆς ἀγαθῆς γυναίκας καὶ στὸ τέλος ἐζήτησε νὰ δῇ τὴ μεντάγια.

Ὁ Durand τὴν ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπην του καὶ τοῦ τὴν εἰδειξε.

Ὁ Moréas τὴν παρατήρησε κάμποσον καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές.

— Δὲν εἶναι κακὴ, εἶπε, μόνο πού εἶναι ἀχρηστὴ. Ἡ καμένη ἡ κυρία ἐνόμισε πῶς θὰ ἐπωφεληθῇ τὴν περίστασιν αὐτὴ νὰ καταφύγῃ στὸν ἅγιον τῆς. Ἀλλὰ τώρα ἐπιτρέπεται σ' ἐμένα μὲ τὶς μισὲς μου διανοητικὰς δυνάμεις νὰ κάνω τολμηρὰ

αἰσθημα καὶ πῇ πὼς ὁ Τρικούρης ἐξεβαρβάρωσε τὴν Ἑλλάδα, θὰ προκαλέσῃ τὰ γέλοια, ὅπως τὸ ἔπαθε κάποτε σεβαστὴς πολιτευτής.

«Τὸ παιδί ξέρεί τίς λέξεις καιρὸς καὶ χρόνος μετὰ τὴν ἐννοια πού ἔχουνε στὴ μητρικὴ του γλῶσσα (ἔχω καιρὸ νὰ βγῶ σὸ μάθημα ὅχι ἔχω χρόνον). Τὸ σχολεῖο ἀγωνίζεται νὰ βάλῃ τὸ χρόνος στὴ θέση τοῦ καιρὸς. Καὶ ἂν τὸ κατόρθωνε σωστά, πάλι καλὰ. Ἀλλὰ, καθὼς κάθε ἀντιφυσικὴ δουλιὰ, καὶ αὕτῃ μισὴ εἶναι. Γιατὶ ἐνῷ μάθαμε νὰ λέμε ἀπώλεια χρόνου ἐξακολουθοῦμε καὶ λέμε δὲ χάνει καιρὸ τὸν ἀρπάζει, ὅχι δὲν χάνει χρόνον.»

Φανερό εἶναι τί σύγχυση γεννιέται μέσα στὸ μυαλό τοῦ παιδιοῦ ἐνῷ ἔπρεπε τὸ ἐναντίον νὰ προσπαθῇ τὸ σχολεῖο νὰ ἐπιφέρει.

Καὶ ἐνῷ στὸ σχολεῖο συμβαίνουν αὐτὰ ἔρχονται μερικοὶ καὶ λέν ν' ἀφεθῇ ἡ γλῶσσα στὴ φυσικὴ της ἐξέλιξη καὶ μὲ «φυσικὴν ἐξέλιξιν» ἐννοοῦν αὐτοὶ τὸν πόλεμο πού ἀσχόλαστα γίνεται μέσα στὸ σχολεῖο ἐναντίον σὲ κάθε ζωντανὸ γλωσσικὸ στοιχεῖο.

Ἡ σύγχυση κορυφώνεται ὅταν τὸ παιδί βλέπῃ τὴν καθαρεύουσα νὰντιλέγῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν, π. χ. ἀναχωρῶ στὴν καθαρεύουσα σημαίνει φεύγω, στὴν ἀρχαίαν σημαίνει γυρίζω πίσω· ἀφιππεύω στὴν καθαρεύουσα σημαίνει ξεκοβαλλικεύω, στὴν ἀρχαίαν ἀπομακρύνεσθαι καβάλλα· ἀποθαρεύνω στὴν καθαρεύουσα ἀφαιρῶ θάρος, στὴν ἀρχαίαν δίνω πολὺ θάρος· φρενήρης στὴν καθαρεύουσα ἀνθρωπος ἔξω φρενῶν, στὴν ἀρχαίαν πολὺ γνωστικός κλπ.

Ἐννοεῖται πὼς τὸ παιδί οὔτε τῆς ἀρχαίας τὸ πνεῦμα, οὔτε τῆς καθαρεύουσας καταφέρνει νὰ νοιώσῃ, μὰ καὶ συγχίζεται ἐντελῶς καὶ τὸ φυσικὸ του γλωσσικὸ αἰσθημα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐμπόδια πού φέρνει ἡ καθαρεύουσα καὶ κάθε φτιαστὴ γλῶσσα στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ.

3. Γιατί δὲ μιλεῖ στὴν καρδιά.

«Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει», λέγει τὸ ἀρχαῖο ρητό. Δηλαδή τίποτε δὲν μπορεῖ τὸ παιδί νὰ μάθῃ ν' ἀφομοίωσιν, νὰ τὸ κάμῃ αἶμα του χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῇ πρὶν βαθιά, νὰ τὸ νοιώσῃ, νὰ τὸ ἀγαπήσῃ.

Πρέπει ὅ,τι ἔχει νὰ μάθῃ νὰ τοῦ μιλήσῃ, νὰ τοῦ χτυπήσῃ δυνατὰ τίς αἰσθησές του, στὴν καρδιά.

Μπορεῖ λοιπὸν γλῶσσα πού δὲ μιλιέται, πού δὲ ζεῖ, νὰ μιλήσῃ στὴν καρδιά τοῦ παιδιοῦ; μπο-

ρεῖ νὰ τὸ ἐνθουσιάσῃ γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ κάθε ὠραῖο καὶ ἥθικο;

Εἶναι ψυχολογικὰ ἀποδειγμένο πὼς μόλις ὁ ἄνθρωπος ἀπασχολήσῃ τὸ μυαλό του σὲ ἄλλο ἀντικείμενο ἐνόςω τὸν κυριεύει πάθος, ἀμέσως τὸ πάθος σβήνεται μπρὸς στὴν ψυχρὴ τὴ σκέψιν.

Ὁ ἐνθουσιασμός εἶναι πάθος πού κυριεύει τὸν ἄνθρωπο καὶ τότε σπρώχνει μὲ ἀπειρὴ ἐνταση πρὸς κάποιο ἰδανικὸ καὶ τὸν κάνει νὰ παραβλέπῃ ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ τὰντικείμενα τοῦ κόσμου τὰςχετα μὲ τὸ σκοπὸ του. Δὲν πρέπει τίποτε ἄλλο νὰ τὸν ἀπασχολήσῃ ἐνόςω παθαίνεται.

Λοιπὸν ἂν τὴν ὥρα πού πρέπει νὰ ἐνθουσιαστῇ τὸ παιδί γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τὸ ὠραῖο, πρέπει συγχρόνως καὶ νὰ προσέξῃ τὴ γλῶσσα πού θὰ μεταχειριστῇ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἐνθουσιασμό του ἢ καὶ νὰ κοπιήσῃ νὰ καταλάβῃ τὴ γλῶσσα πού τοῦ μιλεῖ ὁ δάσκαλος, τὸ πάθος ἀφανίζεται σὰν καπνός.

Ποῖος ἀπὸ μᾶς στὴ χαρὰ του ἢ στὴ λύπη του ἢ στὸν ἐνθουσιασμό του ἀπάνω θὰ μεταχειριστῇ τὴν καθαρεύουσα; Ἄν πῇ κανεὶς τὸν πόνο του στὴν καθαρεύουσα θὰ γελάσουν οἱ ἄλλοι καὶ θὰ νομίσουν πὼς δὲν πονεῖ. Καὶ ἀλήθεια δὲ θὰ πονῇ ἐκείνη τὴν ὥρα!

Λοιπὸν ἀφοῦ στὰ πάθη αὐτὰ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ μεταχειριστῇ προσποιημένη, πεθαμένη καὶ δυσκολονόητη γλῶσσα, παρὰ μόνο τὴ φυσικὴ, πὼς γίνεται καὶ τὸ σχολεῖο μεταχειρίζεται τὴν καθαρεύουσα γιὰ νὰ συνεπάρῃ τίς καρδιὰς τῶν παιδιῶν μὲ τὸν ἐνθουσιασμό; Πῶς διδάσκεται ὁ Ὅμηρος στὴν ἀρχαίαν πεθαμένη γλῶσσα καὶ ὅχι ἀπὸ μετάφραση στὴ ζωντανὴ καὶ φυσικὴ γλῶσσα γιὰ νὰ ἐνθουσιαστῇ τὸ παιδί διαβάζοντας τὸν ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μὲ πάθος καὶ ἀγάπη καὶ θαυμασμὸ γιὰ τὰτίμητα πετράδια πού στολίζουν τὸν κάθε του στίχο;

Πὼς μπορεῖ τὸ Ἑλληνόπουλο νὰ μορφωθῇ ἐθνικὰ μὲ μιὰ γλῶσσα ξένη π. χ. μὲ τὰ Γαλλικὰ ἢ τὰ Βουλγάρικα;

Κι ὅμως θὰ προτιμήσῃ ἴσως νὰ πῇ Γαλλικὰ ἢ Βουλγάρικα, ἂν γνωρίζῃ τίς γλώσσας αὐτές, τὸν πόνο του, παρὰ νὰ τὸν πῇ στὴν καθαρεύουσα ἢ στὴ μέση τῶν ἐφημερίδων. Γιατὶ τὰ Γαλλικὰ καὶ τὰ Βουλγάρικα εἶναι γλώσσες πού μιλοῦνται, ζωντανές, ἐνῷ ἡ καθαρεύουσα δὲν μπορεῖ νὰ μιληθῇ, ὡς εἶναι φτιασμένη ἀπὸ δασκάλους.

Μὰ ὅσο ζωντανές καὶ νὰ εἶναι οἱ ξένες γλώσσες δὲν μποροῦν νὰναπληρῶσουν τὴ ζωντανὴ Ἑλληνικὴ ὅταν πρόκειται τὸ παιδί νὰ μορφωθῇ ἐθνικὰ.

«Ἄν ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ μορφωθῇ μὲ μιὰ ἢ ἄλλη ξένη γλῶσσα, ἡ καρδιά ὅμως, ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ νὰ μορφωθῇ γιὰ τὸ ἔθνος δὲν μπορεῖ παρὰ κατὰ ἓνα μονάχα τρόπο, δηλαδή μὲ τὴ γλῶσσα, μὲ τὴ μουσικὴ, μὲ τὴν ποίησιν, μὲ τίς ἄλλες σπιτικές καὶ ὁμαδικὰς συνήθεις πού διατήρησε ζωντανές ὁ λαὸς καὶ τίς παραδίδει ζωντανές μὲ τὴ γλῶσσα του.

«Ἀπ' αὐτὸ θὰ πᾶρ' ἡ ἐθνικὴ μόρφωσις νὰ καλλιεργῇσῃ ὅ,τι χρειάζεται γιὰ τὸ παιδί...

«...» Ἀς πάρουμε ἐν' ἀπὸ ὅλα, τὴ μουσικὴ, ἐν' ἀπ' τὰ πιὸ ἀπαραίτητα μορφωτικά. Τί κάνει γι' αὕτῃ ἡ ἐκπαίδεψίς μας; Μᾶς χώρισε ἀπ' τὴ λαϊκὴ μας μουσικὴ πού εἶν' ἀχώριστη ἀπ' τὴν ποίησιν τὴν ἐθνικὴν, ἀπ' τὴν καρδιά μας.

«Ἐέρομ' ὅλοι μας πόσο ἡ λαϊκὴ μουσικὴ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἓναν τόπο σ' ἄλλο. Γιατὶ ὅπως ἀπ' τὸν ἓναν τόπο στὸν ἄλλο μὲ τὸν ἥλιο καὶ τὰ γέρι, μὲ τὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα, μὲ τὴ ζωὴ καὶ τίς συνήθεις τῆς μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν παράδοσιν γίνοντ' ἀλλιότικα τὰ κομμάτια τοῦ λαοῦ, ἔτσι ἀκόμα παραπάνω οἱ ψυχές τους.

«Κι ὅπως ἀπ' τὴ μιὰ πηγὴ στὴν ἄλλη ἀλλὰζουν καὶ τὰ νερά, γιατί ἄλλα καὶ ἀλλιότικα εἶναι τὰ βάθια τῆς γῆς ἀπόπου περνοῦν, ἔστ' ἀλλιότικο εἶναι καὶ τὸ ἄλλας τῆς μουσικῆς τοῦ κάθε τόπου, γιατί καὶ αὕτῃ ἀπ' ἄλλων καὶ ἀλλιότικων καρδιῶν τὰ βάθια ἀναβρεῖ.» (Φωτιάδης)

Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὴ λαϊκὴ τὴ γλῶσσα.

Κάθε παράδοσις τοῦ ἔθνους, εἶναι ἀχώριστη ἀπὸ τὴν ἐκφράσιν τῆς στὴ γλῶσσά τοῦ ἔθνους. Δὲν ὑπάρχει χωρὶς αὕτη.

Ἡ λαϊκὴ μουσικὴ καὶ ἡ λαϊκὴ γλῶσσα ἐνωμένες μὲ κρῖκο τὴ λαϊκὴ τὴν ποίησιν, ἀξεδιόλυτα συνδεμένες μὲ τίς παραδόσεις τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἱστορίαν του, ἔπρεπε νὰ κάνουν τὸ Ἑλληνόπουλο νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸ ἔθνος του, νὰ θαμᾶζῃ καὶ λατρεύῃ ὅλα ὅσα «καμαρίνει καὶ λαχταρᾷ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ. Κι ὁ λαός, ἄς μὴν τὸ λησμονοῦμεν, εἶν' ἡ καρδιά τοῦ ἔθνους» (Φωτιάδης).

Τέτοια εἶναι ἡ ἀξία τῆς λαϊκῆς γλώσσας πού τὸ σχολεῖο τὴ βρίζει.

Ἐλάττωμα βλαβερώτατο κάθε γλώσσας ἄλλης παρὰ τῆς ζωντανῆς λαϊκῆς μας γλώσσας, ὡς ὄργανο

— Ἐέρω τί προσεχτικὸς εἶσαι, τοῦ εἶπε, καὶ τί αὐστηρὸς. Πρόσεξε τίς διορθώσεις. Κ' ἓνα λάθος νὰ σοῦ ξεφύγῃ, ἐγὼ θὰ τὸ νοιώσω.

— Θὰ δῇτε, ἀπάντησε ὁ Dagan.

— Δὲ θὰ δῶ τίποτε, εἶπε ὁ Moréas, ἀλλὰ θὰ τὸ νοιώσω. Κ' ἐκίνησε τὸ χέρι του ἀπειλητικὰ καὶ γελῶντας μαζί.

Ἵστερα ἀπὸ λίγο:

— Εἶσαι σὺ ἄνθρωπος γιὰ νὰ κάνῃς λάθος, ἀγαπητὴ Dagan, εἶπε.

Ὁ Dagan ἐκοκκίνισε ἀπὸ εὐτυχία.

Μιὰν ἡμέραν εἶπε στὸ σχεδιαστὴ Cazals πού τοῦ εἶχε στείλῃ ἓνα ὠραϊότατό του σχεδιάσμα:

— Μ' ἐπέτυχες, φίλε μου, ἀλλὰ δὲ μοῦ ἀρέσει καθόλου ὅπως μ' ἔκανες. Δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ μὲ ζωγραφίσῃς μὲ μιὰ ὀμπρέλλα.

— Μὰ τὴ μεταχειρίζεστε, maître, τοῦ εἶπε ὁ Cazals.

— Πολλὰ πράγματα μεταχειρίζεται κανεὶς, χωρὶς νὰ τὸν ζωγραφίζουν καὶ μ' αὐτά. Καὶ σὰν μετανοημένος γιὰ τὸ ἀπότομο ὕψος του, ἐπρόσθεσε χαμογελῶντας: — Μὰ πάει, mon cher, ποιητὴς μὲ ὀμπρέλλα;

Τέτοια καὶ παρόμοια ἄλλα ἀθῶα εἶναι τὰ γνή-

σια χαριτολογήματα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Moréas διάνθιζε ἔτσι τίς γοητευτικὲς του ὁμιλίες. Ποτὲ δὲν ἐπείραζε κανένα, ποτὲ δὲν προσέβαλε, ποτὲ δὲν ἐκατηγόρησε ἄνθρωπο.

Μοῦ εἶλεγε κάποτε:

— Μὴν πιστεύῃς ποτὲ ὅτι εἶπα τοῦτο κ' ἐκείνο, ὅτι ἔβρισκα τὸν Οὐγώ, ἢ κατηγόρησα τὸ Musset ἢ περιφρόνησα τὸν Baudelaire.

Τὴ γνώμῃ πού ἔχω γιὰ κάθε ἓνα τὴν ἔχω στὰ βιβλία μου· ποτὲ σὲ μιὰ σελίδα, ποτὲ σὲ μιὰ περὶ ἄγραφο, ποτὲ σὲ δύο λέξεις.

Ὅταν ἐπαίζονταν ὁ Chantecler, τίς πρώτες ἡμέρες, τὸν ἐρώτησα τί ἰδέα εἶχε γιὰ τὸ θόρυβο πού ἔκανε αὐτὸ τὸ ἔργο.

— Δὲν ξέρω τίποτε, μοῦ εἶπε.

— Καὶ αὐτὸς ὁ Rostand τί εἶναι τέλος πάντων; τὸν ἐρώτησα.

Καὶ ὁ Moréas:

— Moi je n'attaque personne, mon cher! μοῦ εἶπε.

Ο ΧΑΡΑΧΤΗΡΑΣ ΤΟΥ

Κοντὰ στὸ μέγα τάλαντό τοῦ ποιητῆ θαυμά-

ζεται καὶ ὁ μεγάλος χαρακτήρας του. Ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ γύρω του, δὲν ἐπέδιδε ποτὲ κανένα θόρυβο καὶ στὸ ἐρημητήριο ἐκεῖνο τοῦ Montrouge ἄνθισε μακρυὰ ἀπὸ κάθε ὑστερόβουλη σκέψιν, ἀπὸ κάθε τύρβη κοινωνικὴ, ἀπὸ κάθε φιλοδοξία καὶ ἀπὸ κάθε ἐπιδίωξιν πατάγου, ὁ ὠραϊόκοσμος τῶν ἔργων του. Inc omparable τὸν εἶπε ὁ Faguet, κλασσικὸ τέλειο ὁ Anatole France, ἰσοῦσθ μὲ τὸ Σοφοκλῆ καὶ τὸν Εὐριπίδην καὶ τὸ Ρακίνα ὁ Claretie, μέγαν τὸν ἀπεκάλεσε ὁ Barthou καὶ ὁ Barrès, καὶ μαζί μὲ αὐτὰ ὅλα μοναδικὸν χαρακτήρα, ὅλοι, θαυμαστὲς καὶ λάτρεις του, φίλοι καὶ γνώριμοί του.

Εἶναι πασίγνωστο πόσα χρόνια ἔγραψε φιλολογικὲς ἐπιφυλλίδες σὲ ἐφημερίδα πού τὴ διάβαζαν ἑπτὰ (7) γρη῏ς καὶ τρεῖς (3) πυργοδοσπότες, ἀρχόντοι στὰ περὶχωρα τοῦ Παρισιοῦ.

Τὴ ζητοῦσε στὰ κισόκια καὶ τὴν εὕρισκε σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ δέκα. Ἡ παλαιότερη ἐφημερίδα τῆς Γαλλίας, ἡ πλέον ἀριστοκρατικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ πλέον ἀγνωστὴ. Ἀκατάλληλη ἐντελῶς, ὅχι γιὰ φιλόδοξο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄνθρωπο πού θέλει νὰ ζῇ στὴν ἐποχὴ του.

Ὁ Moréas συνδεμένος μὲ στενὴν φιλίαν μὲ τὸ

για εθνική μόρφωση, είναι πώς δεν έχει ελληνικό πνεύμα.

Πνεύμα ελληνικό είχαν η αρχαία, που ήταν ζωντανή την εποχή που τη μιλούσε το έθνος, έχει και η ζωντανή τωρινή που τη μιλεί το τωρινό έθνος.

Πνεύμα ελληνικό δεν έχει η καθαρεύουσα ούτε η γλώσσα των εφημερίδων, γιατί ποτέ δεν την έμειλησε το έθνος.

Η καθαρεύουσα και η μέση των εφημερίδων είναι Φραγκοτατική, όπως με το δικό του την ονομάζει ο Ροΐδης στα «Εἰδωλα».

Η καθαρεύουσα και η μέση των εφημερίδων είναι πιστή κατά λέξη μετάφραση από τα Γαλλικά, το πνεύμα της είναι φράγκικο και μασκαρεύεται με κουρέλια αττικά για να λέγρη πως είναι ελληνικό.

Παίρνουμε στην τύχη φράσεις της καθαρεύουσας από εφημερίδα και βλέπουμε πως κατά λέξη μεταφράζονται στα γαλλικά: Μίαν καλήν πρωΐαν = un beau matin, το ζήτημα εύρισκεται επί του τάπητος = la question se trouve sur le tapis, ήρπασε την περιστασίαν ἐκ τῆς κόμης = il prit l'occasion par les cheveux, η διαμονή του βασιλέως... έδωσε λαβὴν εἰς... = a donné prise à... ή άφρις του Μ. εἰς Κ. προσεκήθη συνεπειά μιᾶς έμπιστευτικῆς διακοινώσεως = l'arrivée de M. à C. a été provoquée à la suite d'une note confidentielle, ήγειραν προπόσεις ένθουσιώδεις = portèrent des toasts enthousiastes, ήμειπίσημον άνακοινωθέν χαρακτηρίζει ως σπουδαίαν τήν συμφωνίαν ως άποδλέπουσαν εἰς τήν διατήρησιν τῆς ήσυχίας = un communiqué sémi-officielle considère comme sérieuse l'entente concernant le maintien de la paix. Όχι! διότι κατά τήν γνώμην μου χρειάζεται μεγάλη αὐθάδεια διὰ νά τολμᾷ εἰς χωρικός νά δεικνύει θάρρος πρὸς ένα μαρκήσιον = non! car à mon avis il faut une grande audace pour qu'un paysan ose montrer de l'insolence envers un marquis κλπ. κλπ.

Αὐτή η καθαρεύουσα και η μέση των εφημερίδων έχει τήν άδιακροτητά νά ονομάζη τόν έαυτό της εθνική γλώσσα και τή γλώσσα τοῦ λαοῦ προδοτική.

Τέλος τὸ σχολεῖο με τήν καθαρεύουσα κηρύχνει

τὸν πόλεμο στὸ σπίτι, ποὺ άνηθικώτερο και άντεθικώτερο πρᾶμα δὲν μπορεῖ νά γίνη.

Τὸ σχολεῖο με προτυχότατον τρόπο βρίζει τή ζωντανή τή γλώσσα ποὺ τήν έμχε τὸ παιδί από τὰ χεῖλια τῶν γονέων του.

Τὸ σχολεῖο τή λέγει χυδαία, βεβρωμένη, χαλασμένη, βρωμερή, προδοτική, έμετική, πτωχή, πρόστυχη και χίλια δυὸ άνάλογα επίθετα τίς δίνει.

Τὸ σχολεῖο βρίζει τήν άληθινή παράδοση τοῦ έθνους, ποὺ από στόμα σε στόμα, αἰῶνες κ' αἰῶνες σχηματίζεται, φουντώνει, όπου τρχουδοῦνται τὰ ήρωικά μας πανέμορφα δημοτικά τραγούδια, ποὺ τή μίλησαν τὰ παλληκάρια στήν επανάσταση, ποὺ τή μιλεῖ ὅλος ὁ Έλληνικός λαός και οἱ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ και τὸ παιδί!

Τούτο, τὸ δύστυχο, σάν πάει στὸ σχολεῖο, δὲν ξέρει τί νά κάνει και ἡ ντρέπεται, περιφρονεῖ και μισεῖ τή γλώσσα ποὺ έμαθε στὸ σπίτι και τὸ ἴδιο τὸ σπίτι με τοὺς άπλους γονεῖς του και σιχαίνεται τὸ σχολεῖο με τήν καθαρεύουσά του ἡ μένει μετέωρο μεταξύ στὸ σχολεῖο και στὸ σπίτι (αὐτὸ είναι τὸ συχνότερο) και δὲν πιστεύει τίποτε και άμφισβάλλει γιὰ ὅλα και ὅλα τὰ περιγελά και γίνεται άνθρωπος άψυχος και χωρὶς ἰδανικά.

(Στᾶλλο φύλλο τελώνει)

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (με εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Δύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (με εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτί και εἶναι καλλιτεχνικά δεμένο.

Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Εστίας» δρ. 3,50.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΑΛΜΠΟΥΡΟ

ρομάντζο σφουγγαρόδικο

ΒΗΚΕ ΣΕ ΒΙΒΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΤΑΙΕΤΑΙ ΔΥΟ ΔΡΑΧΜΕΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για τήν Ελλάδα και τήν Κρήτη δρ. 10

Για τὸ Έξωτερικό δρ. χρ. 12 1/2

Για τίς έπαρχίες δεχόμαστε και τριμήνες (3 δρ. τήν τριμήν) συνδρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητής ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συνδρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Έθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομίου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κιάκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Έφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΙΚΙΑ

ΚΑΙ στὴν Πάτρα ακόμα, τὴ δασκαλόπληχτη, άρχίζει νά σκορπιέται κάποιο φῶς με τὸ «Σέλας». Ξεσηκώνουμε μιὰ παράγραφο ένὸς διαλεχτοῦ νέου, ποὺ εἶχε τὸν ήρωισμό νά πεί τὴ γνώμην του παλληκαρίσια: «Ένα μέρος εργασίας εἶναι τὰ φιλολογικά Σαββατόβραδα τοῦ «Νουμά», τοῦ περιοδικοῦ τοῦ πιδ φιλολογικοῦ, ποὺ διευθύνεται από τὸ στυλό τῆς ιδέας κ. Ταγκόπουλο και ποὺ εἶναι άγνωστο στὴν Πάτρα, όπου δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ζωή. Σ' ένα από αὐτὰ έτυχα. Μαζεῦνται ὅλοι οἱ διαλεχτοὶ τοῦ μυαλοῦ ἐκεῖ και νέοι ποὺ έρχονται στὴν ἀλήθεια και διαβάσουν κάτι καινούργιο ποὺ ένας από αὐτοὺς έφερε στὸ φῶς κάτι παλιὸ και ὠραῖο και συζητοῦν άκόμη πιδ φτεινά γιὰ τὴν ιδέα. Ὁργανώνονται, συντάσσονται, δυναμώνονται στὸν πόλεμο τὸν τίμιο ποὺ κάνουνε στὴ δασκαλικὴ κουταμάρα».

*

Ὁμοια ὠραία λόγια λέει κ' ἡ «Αλήθεια» τῆς Κύπρου γιὰ τὸ «Πρότυπο Δημοτικὸ Σκολεῖο» μας, ποὺ «Εθνικὸ Σπίτι» τ' ονομάζει και ποὺ «ἄντρες ένας κ' ένας ἀναλάβανε νά ἰδρύσουνε... Τὸ γράμμα τους με τὸ μεγάλο φά-

διευθυντή της, ποὺ πέθανεν ένα μῆνα προτήτερα του, δὲν έννοοῦσε με κνήνα τρόπο ν' άφήσῃ τὴ «Gazette de France», από τήν ὁποία ακόμα δὲν έπληρώονταν παρά τὸ μισὸ άπ' ὅ,τι τοῦ προσέφεραν γιὰ τὰ ἴδια ἄρθρα του άλλου.

Τὰ ἄρθρα του αὐτὰ ὅμως ἀναδημοσιεύονταν άργότερα σὲ βιβλία και από κεί τὸ Figaro και τὸ Temps και ἄλλα φύλλα ὡς τώρα τὰ ἀναδημοσιεύουν. Ἡ ἱστορία τῆς Ἰριγένειάς του χαρακτηρίζει ακόμα και τήν ἀδιαφορία του γιὰ τήν εφήμερη δόξα.

Χρόνια ξμεινε τὸ χειρόγραφό του στὸν άντιγραφέα, χρόνια λησμονημένο ένα γράμμα του στὸν Κλαρετῆ ὕστερα, μέσα στὸ συρτάρι τοῦ γραφείου του, χρόνια γιὰ νά δώτῃ στὸ Ὡλειό κατόπι τὴ θαυμασία Ἰριγένειά του, με τὴν ιδέα και τὴν πεποίθηση πὼς ὁ Κλαρετῆ δὲν ἐδέχτηκε τὸ έργο του. Ἀλλά και ἡ πολιτογράφησή του ὡς Γάλλου εἶναι σήμερα κοινὸ μυστικό.

Μετὰ τήν έκλογὴ τοῦ Jean Aicard μεταξύ τῶν ἀθανάτων, ένας ἀκαδημαϊκὸς ποὺ πολέμησε ὅσο μπόρεσε αὐτὴν τὴν ὑποψηφιότητα, ὅχι ὁ Barrès οὔτε ὁ Faguet, οἱ δυὸ φανατικοὶ τοῦ Moréas φίλοι, ἀλλ' άλλος θαυμαστής του, τοῦ έγραψε ένα

γράμμα τόσο πρκαπονετικό ένκντιόν του, ὅσο και σάν νά ζητοῦσε ἐξήγητες γιὰ τὴ διαγωγή του.

Εἶναι λοιπὸν πρᾶγμα αὐτό, τοῦ έγραψε, νά αφήνῃς νά γίνονται ἀκαδημαϊκοὶ ἄλλοι; Έχεις εὐθύνην άπέναντι τῆς ἱστορίας, άπέναντι τῆς τέχνης, άπέναντι τοῦ έαυτοῦ σου.

Ὁ Moréas δὲν άπάντησε τίποτε στὸ γράμμα αὐτό, άπογοητεμένος από ἄλλη έκλογὴ τῆς Ἀκαδημίας, ποὺ αντί νά εκλεχτῇ ὁ Henri de Regnier, ποὺ προτίμοῦσε ὁ Moréas, εκλέχτηκε ὁ Richerpin.

Ὅταν ἔγινε και ὁ Aicard ἀκαδημαϊκός, ὁ Moréas δὲ μιλοῦσε πιά γιὰ Ἀκαδημία.

Ὡς τόσο φίλοι και θαυμαστὲς του τὸν ἐβίχαν στὴ naturalisation και ὁ σκοπὸς τους ἐκεῖ τραβοῦσε. Ὁ ἴδιος τὸ εἶχε έννοήσει και δὲν τὸ άρνιούτανε πλέον. Καί ὅταν τὸν ρώησε κάποιος λίγον κκιρὸ πρὶν άρρωστήσῃ, ἂν θά ἦτανε ὑποψήφιος γιὰ κανένα από τὰ δυὸ τότε fauteuils, εἶπε μὲν ὅχι, ἀλλά ἐπρόσθεσε:

— Ἀργότερα ἴσως

Σ' έμένα τὸν ἴδιο άπάντησε κάποτε, πικρὰ χαμογελώντας, στὴν ἴδια ἐρώτηση:

— Πιστεύω νά με κάμουν. Έχω τώρα ὅλα τὰ

προσόντα. Δὲν πίνω, δὲν κλπίζω, δὲν τρώγω, δὲν περπατῶ!!

Ἡ τύχη ὅμως ποὺ πέντοτε τὸν άντίσκαθε, δὲν τὸ θέλησε, κ' ἔτσι ἡ έπίσημη Γαλλία, γιὰ πείσμα τῆς Μοίρας, τὸν ἐτίμησε περισσότερο άπ' ὅ,τι ἂν ἐπέβαινε ἀκαδημαϊκός.

Ο ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΞΕΝΟΣ

Πρέπει κανεῖς νά γνωρίζῃ τί χωρίζει ἐδῶ τὸν τύπο γιὰ νά καταλάβῃ τί ἦτανε ὁ θάνατος τοῦ Moréas γιὰ τὴ Γαλλία.

Έκεῖνο ποὺ έγραψαν οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου, ὅτι δηλ. μεγαλύτερο χτύπημα δὲν μπορούσε νά καταφερθῇ στὰ Γαλλικὰ γράμματα, εἶναι ἡ γυμνὴ ἀλήθεια.

Καί πρῶτος ὁ Γαλλικὸς τύπος τὸ κατάλαβε και τὸ ἐτόνισε αὐτό. Πολιτικὲς και ἐκκλησιαστικὲς και κοινωνικὲς διαφορές, προαιώνια μεγάλα ἐδῶ ζητήματα και ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἄλλα παραζητήματα, ἔχθρες και μίσση και πῆξη, έμπήκαν ὅλα κατὰ μέρος, γιὰ νά τονιστοῦν συγχωρικὰ ὕμνοι και πικρίες και θούρια στὴ ζωὴ ἐκείνου και ἐλεγειακὲς συμφωνίες στὸ πέραςμα τοῦ μεγάλου ποιητῇ ποὺ ἡ Γαλλία ἐκήδευε.

κελλο μου φάνηκε ἀπὲς τὴν ἀγγελίαν κάποιου ἀρραβώνη ἢ γάμου. Πραγματικῶς δὲν εἶχα ἀπατηθῇ. Οἱ «δωδεκά» τῆς Ἐφορίας τοῦ Πρότυπου Δημ. Σχολείου μου μνηστούσαν τ' Ἀρραβωνήσια τοῦ Ἔθνους μετ' τὴν Ζωή!»

Ο ΟΠΑΔΟΣ

Σὰν πέθανε ὁ Νάρκισσος, ἡ πηγὴ τῆς χαρᾶς του ἄλλαξε ἀπὸ γλυκότερα σὲ δάκρυα ἄρμυρά, καὶ ἤρθαν οἱ νεράιδες κλαίοντας ἀπὸ τὰ δάση νὰ τραγουδήσουν τῆς πηγῆς, νὰ τὴν ἀνακουφίσουν.

Καὶ σὰν εἶδαν οὗτοι εἶχε ἀλλάξει τὰ γλυκότερά της σὲ δάκρυα ἄρμυρά, ξέπλεξαν τὰ πρᾶσινα μαλλιά τους καὶ εἶπαν :

— «Δὲν παραξενεύομαστε πὺν δόδρεσαι γιὰ τὸ Νάρκισσο· εἴταν τόσον ὠραίος».

— «Μὰ εἴταν ὠραίος ὁ Νάρκισσος ;» ῥωτᾷ ἡ πηγὴ.

— «Ποιὸς κολύτερά ἀπὸ σένα νὰ τὸ ξέρει ; εἶπαν οἱ νεράιδες.

«Ἐμᾶς μόνο μπροστά μας περτοῦσε, ἐνῶ ἐσένα σ' ἀναζητοῦσε καὶ πλάγιαζε στὸν ὄχτο σου καὶ σὲ κοιτοῦσε, καὶ μέσα στὰ γυαλιστερά νερά σου καθρέφτιζε τὴ δική του ὁμορφιά.»

Καὶ ἡ πηγὴ εἶπε :

— «Ἀγαποῦσα τὸ Νάρκισσο γιατί, σὰν πλάγιαζε στὸν ὄχτο μου καὶ με κοιτοῦσε, μέσα σὴν γυαλάδα τῶν ματιῶν τιν καθρέφτιζε τὴ δική μου ὁμορφιά.»

(Μετάφραση Α. Γ.)

OSCAR WILDE

ΑΝΑΜΝΗΣΗ

Τὸ μέτωπό σου
πεθαμένο σεντέφι
καὶ τὰ μαλλάνια σου
μιάς περσμάτης
μετάξια θλιμένα
σὰν ἀσημένιο ντέφι
κρατεῖς μέσ' στὰ δαχτύλια σου
ὅλα τὰ περσμένα.

Κι ὅλες τίς ὥρες πὺν ἱστορᾷ
τὸ μάταιο τοῦ τοίχου μας ρολοῖ
τίς δένεις σὲ μιάς ξάρογτας
νυχλιμπαρένιο κομπολόι.

Ἡράκλειο.

Γ. ΔΟΥΔΑΚΑΚΗΣ

Ὁ Gaulois ἔγραψε τὴν ἐπαύριο :

— «Ἄν καὶ πολιτικὴς κηδεὶς ἡ ἐφημερίδα μας δὲν ἀναγράφει ποτὲ, ὅμως τὴν κηδεὶα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ποιητῆ πὺν ἐξύμνησαν ἀκαδημαϊκοὶ καὶ διάσημοι, πὺν ἀκολούθησε με πένθος δολόκληρη ἡ Γαλλία, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ τὴν ἀναγράψῃ.

Καὶ τὸ Gaulois ἔχει μόνον αὐτὸ ἔκαμε, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους πὺν ἐξεφωνήθηκαν ἐδμοσίεψε.

Καὶ ὁ πολὺς Baragnon τοῦ Soleil ἐνῶ εἰδήλωνε πῶς ὡς κληρικὸφρονος ἀδυνατεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κηδεὶα τοῦ μεγάλου ποιητῆ, ἔγραψε τὸ θαυμασιώτατο ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ἄρθρα τοῦ γαλλικοῦ τύπου ἄρθρο του στὸ φύλλο τῆς 31 Μαρτίου, πὺν ἐτελείωνεν ἔτσι :

— Ἀπὸ τὸ Λαμαρτῖνο καὶ δῶθε δὲ γράφηκε τίποτε ἀνώτερο ἀπὸ τίς Stances καὶ τὰ χορικά τῆς Ἰφιγένειας.

Ἐνας «Φιλοχότητης» μένει σχεδιασμένος καὶ ἕνας «Αἰῶντας».

Θὰ βρεθῇ τάχα τώρα ἄλλος ἥρωας πὺν νὰ κρατήσῃ ψηλὰ ξανά τὰ δοξασιμένα ἄρματα τοῦ Ἀχιλλέως ;

Παρίσι, Ἀπριλῆς 1910.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΜΙΑΝ ΕΠΟΧΗ ΣΤΟΝ ΑΔΗ

Πάλαι, ἂν θυμᾶμαι καλά, ἡ ζωὴ μου εἴταν ἕνα συμπόσιο ὅπου ἀνοίγονταν ὅλες οἱ καρδιές, ὅπου ὅλα τὰ κρασιά κυλοῦσαν.

Ἐνα βράδυ, ἐκάθησα τὴν Ὀμορφιά στὰ γόνατά μου. — Καὶ τὴ βροχὰ πικρή. — Καὶ τὴν ἔβρισα.

Οπλίστηκα ἐναντὶα σὴν Δικαιοσύνη.

Ἐφυγαδεύτηκα. Ὡ μάγισσες, ὦ ἀθλιότη, ὦ μῖσος, σὲ σὰς ὁ θησαυρός μου ἐμπιστευμένος εἴτανε.

Φτάνω νὰ κάνω νὰ λυποθυμήσῃ μέσ' στὸ πνεῦμα μου ὅλη ἡ ἀνθρώπινη ἐλπίδα. Γιὰ κάθε χαρά, γιὰ νὰ τὴ στραγγαλίω, κάνω τὸ κυρτὸ σκίρτημα τοῦ ἀγριμιοῦ.

Ἐκάλεσα τοὺς δῆμιους νὰ δαγκώσουν, χανούμενοι, τὴν κᾶνα τῶν τουφεκιῶ τους. Ἐκάλεσα τὰ καμουτσίκια νὰ μοῦ πνίζον τὸ αἷμα. Ἡ δυστυχία ἔγινε ὁ θεός μου. Κυλίστηκα σὴν λάσπη. Στέγνωσα στὴν ἄνεμο τῶν κριμάτων. Κ' ἔπαιξα μετ' τὴν τρέλλα ἀπὸ καλὰ γυρίσματα.

Κ' ἡ ἀνοιχτὴ μοῦ ἔφερε τὸ φρενιασμένο γέλιο τοῦ ἡλίθιου.

Λοιπόν, τὸ πᾶν στὸ τέλος, βρίσκοντάς με στὸ σημεῖο νὰ κάνω τὸ στεγνὸ τὸ φάλτσο, σκαρφίστηκα νὰ ξαναζητήσω τὸ κλειδί τοῦ παλαιοῦ συμπόσιου, ὅπου θὰ ξανάπαιρνα τάχα ὄρεξη.

Εἶν' τὸ κλειδί αὐτό, τὸ ἔλεος. — Αὐτὴ ἡ ἐμπνεψὴ δείχνει πῶς ὄνειρεύτηκα.

«Τσακάλι θ' ἀπομείνεις κ.τ.λ.» μοῦ ἐμῆθηκεν ὁ Δαίμονας πὺν με στεφάνασε μετ' τόσο ἀγαπημένες παπαροῦνες.

«Κέρδιζε τὸ θάνατο μ' ὅλες τίς ὁρεξές σου, καὶ τὸν ἐγώτισμό σου, κι ὅλα τὰ κύρια κρίματά σου».

Ἄ! πολὺ μοῦ πέφτει : — Ὅμως, ἀγαπημένε Σατανᾶ, σὲ ξορκίζω, ἕνα βλέμμα λιγότερο ἐρεθισμένο ! Καὶ προσμένοντας τίς κάποιες μικροδελίες, ἀργοπορημένες, σεῖς πὺν ἀγαπᾶτε στὸ συγγραφικὴν τὴν ἀπουσία τῶν περιγραφικῶν καὶ διδαχτικῶν ιδιότητων σὰς ξαπολνῶ αὐτὰ τὰ κάποια τρισάχαρα φυλλαράκια τοῦ σημειωματάριου ἐνὶς κολασμένου.

ΚΑΚΟ ΑΙΜΑ

Ἐχω ἀπ' τοὺς προγόνους μου γαλάτες τὸ γαλανὸ μάτι, τὸ μυαλὸ στενὸ καὶ τὴν ἀνεπιτηδεύτητα γιὰ τὴν πάλη. Βρίσκω τὰ φορέματά μου τόσο βάρβαρα ὅσο καὶ κεινῶν. Ὅμως δὲν ἀλείφω τὰ μαλλιά μου.

Οἱ Γαλάτες εἴταν οἱ ξεδαρτῆδες τῶν θεριῶν, οἱ ἐμπρηστές τῶν δέντρων, οἱ πιὸ βλακέντιοι τοῦ καιροῦ τους.

Ἀπ' αὐτοὺς ἔχω τὴν εἰδωλολατρεία καὶ τὸν ἔρωτα γιὰ τὴν βεβήλωση. — Ὡ, ὅλα τὰ ἐλαττώματα : Θυμὸ, ἀσέλγεια — ὑπέριχη ἡ ἀσέλγεια, — προπάντων ψεῦδος καὶ τεμπελιά.

Μοῦ προξενοῦν φρίκη ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Παραφέντηδες κι ἀργάτες, ὅλοι οἱ χωριάτες, ἡλίθιοι. Τὸ χέρι τῆς πίννας ἀξίζει τὸ χέρι τοῦ ἀλετριῦ. — Τί αἰῶνας στὰ χέρια ! — Δὲ θάχω ποτέ τὸ χέρι μου. Ἐπειτα, ἡ νοικοκυροσύνη ὀδηγεῖ πολὺ μακριά. Ἡ τιμιότητα τῆς ζητιανίας μετ' ὀλίβει. Οἱ ἐγκληματίες ἀνδρίζουν σὰν εὐνοῦχοι : ἐγώ, εἶμαι ἀκέρειος, κι αὐτὸ τὸ ἴδιο μοῦ κάνει.

Ὅμως ! Ποιὸς ἔκανε πῇ γλώσσα μου τόσο προδοτικὴ, πὺν ὀδήγησε κ' ἔσωσε ὡς ἐδῶ τὴν τεμπελιά μου ; Χωρὶς νὰ με ἐκδουλέψῃ σὲ τίποτα, μήτε καὶ τὸ κορμί μου, καὶ πιὸ ἄπραγος κι ἀπὸ τὸ

μπάμπασκα, ἔζησα ὁλοῦθε. Οὔτε μιὰ φαμελιά τῆς Εὐρώπης πὺν νὰ μὴ γνωρίζω — Ἀκούω οἰκογένειες σὰν τὴ δική μου, πὺν ἐπιμένουν σὴν διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου. — Ἐγνώρισα κάθε γιὸ οἰκογένειας.

Ἡ ἀνία δὲν εἶναι πιά ὁ ἔρωτάς μου. Οἱ λύσσεις, οἱ διαφθορές, ἡ τρέλλα, — πὺν ξέρω τοὺς ὅλα τὰ φτερουγιάσματα καὶ τοὺς ὀλέθρους — ὅλο μου τὸ φορτίο εἶναι καταθεμένο. Ἀς ἐχτιμήσουμε δίχως ἱλιγγο τὴν ἔχταση τῆς ἀθωότητάς μου.

Δὲ βᾶμαι πιά ἀξίος νὰ ζητήσω τὴν τόνωση τοῦ ξυλοκοπήματος. Δὲ νομίζω τὸν ἑαυτό μου βαρκαρισμένο γιὰ ἕνα γάμο μετ' τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ γιὰ πεθερό.

Δὲν εἶμαι ὁ φυλακισμένος τοῦ λογικοῦ μου. Εἶπα : Θεέ. Θέλω τὴν ἐλευθερίαν μετ' τὸ χαιρετισμό. Πῶς νὰ τὴν ἀνταμώσω ; Τὰ κούφια γούστα μ' ἐγκατάλειψαν. Ἀνάγκη ὄχι πιά ἀφοσίωσης καὶ θεϊκοῦ ἔρωτα. Δὲ νοσταλγῶ τὸν αἰῶνα τῶν αἰσθαντικῶν καρδιῶν. Καθένας ἔχει τὴν λογικὴν του, περιφρόνηση καὶ ἔλεος : Κρατῶ τὴν θέση μου σὴν κορυφὴ τῆς ἀγγελικῆς αὐτῆς σκάλας τῆς καλοκαρδισύνης.

Ὅσο γιὰ τὴν θεμελιωμένην εὐτυχία, οἰκογενειακὴν ἢ ὄχι... ὄχι, δὲν μπορῶ πιά. Εἶμαι πολὺ σπαταλισμένος, πολὺ ἀδύνατος. Ἡ ζωὴ ἀνθοβολαί μετ' τὴν ἐργασία, γρηᾶ ἀλήθεια : ἐγώ, ἡ ζωὴ μου δὲ ζυγιάζει ἀρκετά, ἀνυψώνεται καὶ πλέει μακριά, ἀπάνω ἀπὸ τὴν πράξη, αὐτὸ τὸ ἀκριβὸ σημεῖο τοῦ κόσμου.

Πῶς γίνουμαι γεροντοκόριτσο, φοβητσάρης ν' ἀγαπήσω τὸ θάνατο !

Ἄν ὁ Θεὸς μοῦ χάριζε τὴν οὐράνια, ἀέρινη γαλήνη, ἡ προσευχὴ — σὰν τοὺς ἀρχαίους τοὺς ἄγιους — Οἱ ἄγιοι, τῶν δυνατῶν ! Οἱ ἐρημίτες, τῶν καλλιτεχνῶν πῶς δὲ χρειάζεται πιότερο !

Ἀδιάσπῃ φάρσα ; Ἡ ἀθωότητά μου θὰ μ' ἔκανε νὰ κλάψω. Ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ φάρσα πὺν παίζεται ἀπ' ὅλους.

Φτάνει ! Νά, ἡ τιμωρία — Ἀς περπατήσουμε !

Ἄ, τὰ πνεμόνια καίνε, τὰ μελίγγια βουίζουν ! Ἡ νύχτα κλώθει στὰ μάτια μου, μ' αὐτὸ τὸν ἥλιο ! Ἡ καρδιά... τὰ μέλη...

Ποῦ παγαίνει κανεὶς σὴν μάχη ; Εἶμαι ἀδύνατος ! Οἱ ἄλλοι προχωροῦν. Τὰ σύνεργα, τὰ ὅπλα... ὁ καιρὸς !...

Φωτιά ! φωτιά ἀπάνω μου ! Ἐκεῖ ! ὅπου δύνουμαι — Δειλοί !

— Σκοτώνουμαι ! Ρίχνουμαι στὰ πόδια τῶν ἀλόγων !

Ἄ !

— Θὰ συνειθίσω κ' ἔτσι

Θᾶν' ἡ γαλλικὴ ζωὴ : τὸ μονοπάτι τῆς τιμῆς !

(Μετ. Σ. Σ.)

ZAN-APΘΟΥP PEMPΩ